

CHRISTELIJKE KLASSIEKERS

C.S. Lewis
*De grote
scheiding*

DE GROTE SCHEIDING

 CHRISTELIJKE
KLASSIEKERS

C.S. Lewis
De grote scheiding

EEN DROOM

NEDERLANDSE VERTALING
DOOR HENRIËT FERGUSON

9e druk

KokBoekencentrum Uitgevers • Utrecht

© 2024 Negende druk: editie in de serie *Christelijke klassiekers*
KokBoekencentrum Uitgevers
Postbus 13288, 3507 LG Utrecht
www.kokboekencentrum.nl

Oorspronkelijke titel: *The Great Divorce*
Published by KokBoekencentrum Uitgevers under license from
The CS Lewis Company Ltd.
The Great Divorce by CS Lewis © C. S. Lewis Pte Ltd. 1946.
www.cslewis.com

Nederlandse vertaling: Henriët Ferguson

Ontwerp omslag & binnenwerk: Shortlife, Deventer
Omslagillustratie: Paul Cézanne, *Mont Sainte-Victoire and the Viaduct of the Arc
River Valley* (detail; 1882-'85)
Lay-out binnenwerk: V3-Services v.o.f., Baarn

ISBN 978 90 435 4185 5
ISBN e-book 978 90 435 1982 3
NUR 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

‘Nee, er is geen ontkomen aan. Er is geen hemel met een beetje hel erin – geen methode om het een of ander van de duivel in ons hart of onze zakken te bewaren. Satan moet eruit, elke haar en elke veer.’

GEORGE MACDONALD

Voor Barbara Wall
Allergeduldigste secretaresse

Inhoud

Woord vooraf	11
Hoofdstuk 1 [<i>Het leek alsof ik met vele anderen in een lange, grauwe straat in de rij stond voor de bus...</i>]	15
Hoofdstuk 2 [<i>Omdat een andere passagier ons gesprek onderbrak...</i>]	19
Hoofdstuk 3 [<i>Voor ons uit doemde een loodrechte bergwand op...</i>]	27
Hoofdstuk 4 [<i>Toen de Stevige Mensen dichterbij kwamen, viel het mij op...</i>]	31
Hoofdstuk 5 [<i>Even bleef het stil onder de cederbomen en toen...</i>]	37
Hoofdstuk 6 [<i>Het koele, gladde oppervlak van het glanzende water was heerlijk aan mijn voeten...</i>]	47
Hoofdstuk 7 [<i>Hoewel ik de tegenslagen van de Schim met de Bolhoed met een zekere voldoening had gadegeslagen...</i>]	51
Hoofdstuk 8 [<i>Ik zat stil op een steen langs de oever van de rivier en voelde me...</i>]	55
Hoofdstuk 9 [<i>‘Waar ga je heen?’ zei een stem met een sterk Schots accent...</i>]	61

Hoofdstuk 10	[<i>Ook hoorden we het volgende gesprek. 'Dat is absoluut, totaal onmogelijk,' zei een vrouwelijke Schim...</i>]	79
Hoofdstuk 11	[<i>Een van de pijnlijkste ontmoetingen waar we getuige van waren..</i>]	85
Hoofdstuk 12	[<i>De reden waarom ik vroeg of er nog een rivier was...</i>]	99
Hoofdstuk 13	[<i>Ik geloof niet dat ik ooit zoiets verschrikkelijks heb gezien...</i>]	107
Hoofdstuk 14	[<i>Plotseling veranderde alles. Ik zag een grote vergadering kolossale, bewegingloze gedaanten...</i>]	117

Woord vooraf

Blake' schreef over het Huwelijk tussen Hemel en Hel. Dat ik over hun Scheiding schrijf, wil niet zeggen dat ik mijzelf als een waardige tegenpartij van zo'n groot genie beschouw, en zeker niet dat ik ook maar enigszins zeker denk te weten wat hij bedoelde. Maar de poging om die twee op de een of andere manier met elkaar te verbinden is van alle tijden. Die poging is gebaseerd op de gedachte dat de werkelijkheid ons nooit een absoluut onvermijdelijke óf-óf-keuze voorschotelt; dat als we maar bekwaamheid, geduld en (bovenal) tijd genoeg hadden, er altijd een weg te vinden is waardoor we aan beide alternatieven kunnen vasthouden; dat louter ontwikkeling of aanpassing of verfijning op de een of andere manier kwaad in goed kan veranderen, zonder dat van ons wordt gevraagd ook maar iets van wat we willen behouden, totaal en onherroepelijk te verwerpen.

Volgens mij is deze gedachte een rampzalige vergissing. Je kunt niet op alle reizen alle bagage meenemen; er bestaat zelfs een reis waarbij het tot de mogelijkheden behoort dat een van de dingen die je moet achterlaten, je rechterhand of je rechteroog is. We leven niet in een wereld waar alle wegen de stralen van een cirkel vormen, en dus langzamerhand steeds dichterbij elkaar komen, tot ze elkaar tenslotte in het midden ontmoeten. Integendeel, in deze wereld splitst elke weg zich na een paar mijl in tweeën, en ook elk van die twee splitst zich weer, zodat je bij elke splitsing moet kiezen. Zelfs op biologisch niveau is het

---

1 William Blake, 1757-1827; Engels auteur van symbolische en mystieke gedichten, graficus en schilder.

leven niet als een rivier, maar als een boom. Het beweegt zich niet in de richting van eenheid maar er vandaan, en de differentiatie onder de dieren neemt juist toe naarmate ze volmaakter worden. Het goede gaat, naarmate het uitrijpt, niet alleen meer van het kwade verschillen, maar ook van andere soorten goedheid.

Ik denk niet dat allen die verkeerde wegen kiezen, verloren gaan; maar hun redding bestaat in hun terugkeer naar de juiste weg. Je kunt een som verbeteren; maar dat kan alleen door terug te gaan tot je de fout vindt en van daaruit opnieuw te beginnen, niet door gewoon *door te gaan*. Het kwaad kan ongedaan gemaakt worden, maar kan zich niet tot goed 'ontwikkelen'. De Tijd heelt het niet. De betovering moet stap voor stap uitgeschakeld worden, 'door het mompelen van omgekeerde spreuken met verlossingskracht'² – of anders niet. Het blijft óf-óf. Als we per se willen vasthouden aan de Hel (of zelfs maar aan de Aarde) zullen we de Hemel niet zien. Als we de Hemel aanvaarden, zullen we zelfs niet het kleinste en persoonlijkste souveniertje van de Hel kunnen meenemen. Ik geloof zeker dat iedereen die de Hemel bereikt, zal ontdekken dat wat hij heeft opgegeven (zelfs als dat zijn rechteroog was) niet verloren gegaan is: dat de kern van wat hij (zelfs in zijn meest verdorven verlangens) werkelijk nastreefde, daar boven verwachting aanwezig zal zijn, in die 'Berglanden'. In die zin zal gelden, dat voor wie die reis voltooid heeft, en voor niemand anders, het goede alles is en de Hemel overal. Maar wij, die deze weg nog moeten afleggen, moeten niet proberen op die terugblik vooruit te grijpen. Als we dat doen, lopen we kans in de bedrieglijke, noodlottige tegenovergestelde gedachte te vervallen, namelijk dat alles goed is en alle plaatsen de Hemel zijn.

En de Aarde dan, zult u zeggen? De Aarde zal, dunkt mij, uiteindelijk niet echt een erg duidelijke plaats blijken te zijn geweest. Ik denk dat als we in plaats van de Hemel, de aarde

---

2 Uit 'Comus' van John Milton, 1608-1674, Engels dichter, schrijver van onder meer 'Paradise Lost'.

kiezen, deze tenslotte een voorportaal van de Hel zal blijken te zijn. En als we de Hemel boven de Aarde verkiezen, dan zal de Aarde vanaf het begin een deel van de Hemel zelf geweest zijn.³

Verder moet ik nog twee dingen over dit boekje zeggen. Ten eerste wil ik mijn erkentelijkheid uitspreken tegenover een schrijver wiens naam ik kwijt ben, en van wie ik jaren geleden iets las in een felgekleurd Amerikaans zogenaamd ‘science fiction’ tijdschrift. De onbuigbaarheid en onbreekbaarheid van mijn hemelse materie heb ik aan hem ontleend, hoewel hij dat verzinsel voor een ander, bijzonder ingenieus doel gebruikte. Zijn held reisde naar het *verleden*: en daar ontmoette hij, zoals het betaamde, regendruppels die hem als kogels zouden doorboren en boterhammen waar hij met geen mogelijkheid zijn tanden in kon zetten – omdat er in het verleden natuurlijk niets veranderd kan worden. Ik heb dit toegepast op de eeuwigheid – iets minder origineel, maar ik hoop evenzeer toepasselijk. Als die auteur deze regels ooit leest, hoop ik dat hij mijn dankbare erkentelijkheid wil aanvaarden. Het tweede is dit. Ik vraag mijn lezers met klem om niet te vergeten dat dit allemaal fantasie is. Er zit natuurlijk een moraal in, tenminste dat is mijn bedoeling. Maar de omstandigheden aan de andere kant van de dood zijn louter een product van mijn verbeelding, zelfs geen speculatie of poging te raden wat ons in werkelijkheid te wachten staat. Het laatste wat ik zou wensen is dat de lezer nieuwsgierig wordt omtrent de feitelijke details van het hiernamaals.

C.S. Lewis

April 1945

---

3 Noot vertaler: Lewis vertoont (althans in dit boek), evenals de meesten van zijn tijdgenoten, een visie op de ‘Laatste Dingen’ die met de nieuwtestamentische beloften van een nieuwe Aarde weinig rekening houdt.

1

Het leek alsof ik met vele anderen in een lange, grauwe straat in de rij stond voor de bus. De schemering viel en het regende. Ik dwaalde al uren door zulke grauwe straten, steeds in de regen en de schemering. Het leek of de tijd de pas inhield bij dat deprimerende tijdstip als er nog maar weinig winkels verlicht zijn, terwijl het buiten nog niet zo donker is dat de etalages er gezellig uitzien. En net zoals de avond maar steeds niet overging in nacht, zo voerde mijn wandeling mij nooit naar de betere buurten van de stad. Hoe ver ik ook liep, ik zag niets dan smoezelige pensions, kleine sigarenzaakjes, schuttingen met half afgescheurde aanplakbiljetten, loodsen zonder ramen, goederenstations zonder treinen, en het soort boekwinkels dat *De werken van Aristoteles* aanbiedt. Ik kwam geen mens tegen. Afgezien van het kluitje mensen bij de bushalte leek de hele stad leeg. Ik denk dat ik me daarom ook bij de rij aansloot.

Ik had meteen geluk, want net toen ik achter aanschoof zei een vrouw, die anders vóór mij zou hebben gestaan, op kattige toon tegen een man die bij haar leek te horen:

‘Goed, ik ga al niet eens meer. Jij je zin.’ Ze vertrok. De man zei waardig:

‘Denk alsjeblieft niet dat ik zo graag meega. Ik wilde *jou* alleen maar een plezier doen terwille van de lieve vrede. Wat *ik* ervan vind is natuurlijk onbelangrijk, dat begrijp ik heus wel’ – en de daad bij het woord voegend, liep ook hij weg.

‘Ziezo,’ dacht ik, ‘twee plaatsen winst.’ Nu stond ik vlak achter een hele kleine man met een nors gezicht die me bijzonder afkeurend aankeek. Hij zei onnodig luid tegen de man vóór hem:

‘Door dit soort dingen vraag je je af of je nog mee wilt.’

‘Wat voor dingen?’ gromde de ander, een grote, vlezige kerel.

‘Nou,’ zei de Kleine, ‘dit is eigenlijk niet echt het soort gezelschap waar ik aan gewend ben.’

‘Huh,’ zei de Grote; en met een blik op mij voegde hij eraan toe:

‘Dat hoeft u niet te nemen meneer. U bent toch zeker niet *bang* voor hem?’ Omdat hij wel zag dat ik er niet op inging, trok hij plotseling tegen de Kleine van leer:

‘Wij zijn dus niet goed genoeg voor jou, hè? Dat neem ik niet.’ En het volgende ogenblik had hij de Kleine een dreun in zijn gezicht verkocht waardoor die in de goot belandde.

‘Laat hem liggen, laat hem liggen,’ zei de Grote Man tegen niemand in het bijzonder. ‘Ik ben misschien maar een doodgewone vent maar ik heb net zo goed mijn rechten.’ Aangezien de Kleine Man geen aanstalten maakte om weer in de rij te gaan staan en na een poosje weghinkte, sloot ik weer voorzichtig aan achter de Grote Man. Ik feliciteerde mezelf dat ik nogmaals een plaatsje was opgeschoven. Even later verliet ook het stel jonge mensen vóór hem arm in arm de rij. Ze leken zoveel op elkaar, met hun broeken, slanke gestalte en giebelende hoge lach, dat ik niet zou kunnen zeggen van welk geslacht ze waren, maar op dit moment vonden ze elkaar blijkbaar belangrijker dan de kans op een plaatsje in de bus.

‘We kunnen er nooit allemaal in,’ zei een jammerende vrouwenstem, zo’n vier plaatsen naar voren.

‘Ruilen mevrouw, voor vijf piek?’ zei iemand anders. Ik hoorde gerinkel van geld, en toen een gil van een vrouwenstem, terwijl de rest van de troep brulde van het lachen. De bedroegene verliet haar plaats om de man die haar had opgelicht aan te vliegen, maar de anderen sloten onmiddellijk aan en wierpen haar eruit... Al met al was de rij heel overzichtelijk geworden lang voordat de bus verscheen.

Het was een fantastisch voertuig; het was in vlammeende kleuren geschilderd en straalde een gouden licht uit. De Chauffeur leek zelf ook vol licht te zijn en hij stuurde met één hand.

Met de andere leek hij de vettige damp van de regen van zijn gezicht af te weren. Er ging een gegrom door de rij toen ze hem zagen.

‘Moet je die zien, die heeft het helemaal gemaakt hè?... Zelfingenomen vent wil ik wedden... Waarom kan hij niet *gewoon* doen? – Vindt zichzelf te goed om ons aan te kijken... Wie denkt hij wel dat hij is?... Al dat goud en purper, wat een schandelijke verspilling. Waarom geven ze dat geld niet uit aan hun huizenbezit hier beneden? Bah, ik wou dat ik hem een mep kon geven.’

Ik kon niets aan zijn uiterlijk ontdekken waaraan de Chauffeur dit allemaal verdiend had, behalve dat hij gezag uitstraalde en gericht leek te zijn op het uitvoeren van zijn taak.

Mijn medepassagiers vochten als kemphanen om aan boord te komen, hoewel er meer dan genoeg ruimte was voor ons allemaal. Ik stapte als laatste in. De bus was maar halfvol. Ik koos een zitplaats achterin, vrij ver van de anderen. Maar er kwam meteen een jongeman met een warrige haardos naast me zitten. Op dat moment vertrokken we.

‘Ik dacht dat je het wel niet erg zou vinden als ik mij bij je aansloot,’ zei hij, ‘want het viel me op dat je net zo over dit gezelschap denkt als ik. Ik snap niet waarom ze in vredesnaam per se mee willen. Ze zullen het helemaal niet prettig vinden als ze er zijn, ze hadden echt beter thuis kunnen blijven. Voor jou en mij is het wat anders.’

‘Vinden ze het hier dan prettig?’ vroeg ik.

‘Voorzover ze iets prettig vinden,’ antwoordde hij. ‘Hier hebben ze bioscopen en patatzaken en advertenties en van alles wat ze willen. Het ontstellend gebrek aan intellectueel leven kan ze niet schelen. Zodra ik hier aankwam beseftte ik dat er een vergissing in het spel moest zijn. Ik had de eerste bus moeten nemen, maar ik heb mijn tijd verspild met pogingen om de mensen hier wakker te schudden. Ik kwam een paar oude kennissen tegen en heb geprobeerd een soort literair gezelschap te beginnen, maar ze lijken wel allemaal afgezaakt te zijn tot het niveau van hun omgeving. Voor we hier kwamen twijfelde ik ook al enigszins aan iemand als Cyril Bellow. Ik heb altijd wel

gedacht dat hij een onecht idioom hanteerde. Maar hij was tenminste intelligent: je kon van hem kritiek verwachten die de moeite waard was, al was hij wat creativiteit betreft dan een fiasco. Maar nu lijkt er niets meer van hem over te zijn dan zijn zelfingenomenheid. De laatste keer dat ik hem iets van mezelf wilde voorlezen... wacht eens, wil je er even een blik in slaan?’

Ik besepte huiverend dat wat hij daar uit zijn zak haalde een enorme stapel getypte vellen was. Ik mompelde iets over dat ik mijn leesbril niet bij me had, en riep uit:

‘Kijk eens, we zijn van de grond!’

Zo was het. Honderden meters onder ons, al half in regen en mist verborgen, waren de natte daken van de stad te zien, zich uitstrekkend zover het oog reikte.

2

Omdat een andere passagier ons gesprek onderbrak, bleef ik niet erg lang overgeleverd aan de genade van de dichter met de warrige haren. Maar voor het zover was had ik een heleboel over hem te horen gekregen. Hij bleek door een uitzonderlijke pech achtervolgd te worden. Zijn ouders hadden hem nooit begrepen en geen van de vijf scholen die hij had bezocht, bleek ook maar enige stimulans te bieden aan een talent en temperament als het zijne. Om alles nog erger te maken, was hij nu net zo'n type voor wie het examensysteem totaal oneerlijk en absurd uitpakt. Pas toen hij ging studeren kwam hij tot de ontdekking dat al deze onrechtvaardigheden niet toevallig waren, maar het onvermijdelijke resultaat waren van ons economisch bestel. Het kapitalisme maakte niet alleen arbeiders tot slaven, maar verpestte de smaak en vulgariseerde het intellect: ons schoolstelsel en het resulterende gebrek aan 'erkenning' voor ieder nieuw genie waren daar het directe gevolg van. Na deze ontdekking werd hij communist. Maar toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak en hij merkte dat Rusland aan dezelfde kant stond als de kapitalistische regeringen, was hij weer alleen komen te staan en was hij gedwongen om dienst te weigeren. Hij gaf toe dat de vernederingen die hij in die fase van zijn leven had moeten slikken, hem hadden verbitterd. Hij besloot dat hij de goede zaak het beste kon dienen door naar Amerika te vertrekken; maar toen was Amerika ook bij de oorlog betrokken geraakt. Op dat punt had hij ineens beseft dat Zweden een tehuis bood aan een werkelijk nieuwe, radicale vorm van kunst. Maar de onderdrukkers hadden hem niet de kans geboden naar Zweden

IN DE SERIE *CHRISTELIJKE KLASSIEKERS*
VERSCHIJNT EEN WAARDEVOLLE SELECTIE
VAN TOONAANGEVENDE, INSPIRERENDE
UITGAVEN UIT HET VERLEDEN.

Deze allegorie over een bezoek aan de hemel is volgens velen Lewis' mooiste boek. De hellebewoners maken per bus een uitstapje naar de hemel, maar niemand van hen wil er blijven. Hemel en hel passen niet bij elkaar, net zomin als goed en kwaad. Lewis schreef: 'Ik verzoek mijn lezers te bedenken dat dit verhaal een allegorie is. Het bevat natuurlijk een moraal, maar de in dit boek vertelde gebeurtenissen na de dood zijn de vrucht van mijn verbeelding.'

Clive Staples Lewis (1898-1963) is de geliefde schrijver van *De Kronieken van Narnia*. Als uitlegger van het christelijk geloof is hij populair bij lezers die zich verdiepen in de aantrekkelijkheid en relevantie van het evangelie, en van het appel dat van de christelijke boodschap uitgaat.

KokBœkencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT

ISBN 978 90 435 4185 5 • NUR 707

9 789043 541855